

УДК 597.2.551.468

ІХТІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТИЛІГУЛЬСЬКОГО ЛИМАНУ 2017-2018 РР.

С.М. Снігірьов, канд. біол. наук

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, м. Одеса,
Україна

Тилігульський лиман можна віднести до типу періодично закритих водойм з усіма характерними рисами останніх, схильних до різких коливань гідрологічних і гідрохімічних характеристик. В таких умовах біотичне угруповання постійно перебуває в стані перманентної сукцесії. За короткий проміжок часу різко змінюються біоценози водойми, видовий склад, продуктивність, чисельність і біомаса фіто- і зоопланктону, бентосу, вищої водної рослинності. Також значно змінюється і видовий склад іхтіофауни, її кількісні характеристики, умови нагулу і відтворення різних видів риби (Bushuev, 2013; Снігірьов та ін. 2017).

Відзначено, що в роки тривалої багаторічної ізоляції лиману від моря улови риби завжди різко скорочуються, а багато видів (як морських, так і прісноводних) зникають повністю. В умовах зарегулювання річкового стоку, тільки від кількості прісної води атмосферних опадів, що надходить в лиман з берегових схилів, і повноцінної роботи обловно-запускового каналу залежить рівень солоності води у водоймі. Забезпечення регульованого водообміну лиману з морем через діючий канал сприяє загальній стабілізації екосистеми, і як наслідок, підвищує його продуктивність і рибогосподарське значення. Дає можливість використання лиману як нагульної водойми для чорноморської кефалі, атерини, хамси, глоси, бичкових риби, які після повної загибелі іхтіофауни прісноводного комплексу є основними промисловими видами.

Мета даної роботи – вивчити сучасний стан іхтіофауни Тилігульського лиману та розглянути доцільність проведення заходів щодо поліпшення функціонування обловно-запускового каналу. Матеріали зібрано в ході комплексних іхтіологічних робіт в період 2017-2018 рр.

Згідно з даними літератури, всього в Тилігульському лимані в різні роки його існування, було зареєстровано до 61 різних видів риби, включаючи 9 видів (піленгас, микіжа прісноводна *Parasalmo mykiss* (Walbaum, 1792), лаврак європейський *Dicentrarchus labrax* (Linnaeus, 1758), білуга звичайна *Huso huso* (Linnaeus, 1758), товстолобик білий амурський *Hypophthalmichthys molitrix* (Valenciennes, 1844) і товстолобик строкатий південнокитайський *Aristichthys nobilis* (Richardson, 1845), білий амур східноазіатський *Stenopharyngodon idella* (Valenciennes, 1844), чебачок амурський та сонячна риба синьозяброва), яких було вселено в Тилігульський лиман як акліматизантів або вони потрапили у водойму

випадково в ході експериментальних робіт по їх садковому вирощуванні. В умовах лиману зимувало 32 види з вище наведених, а розмножувалося не менше 25. В результаті досліджень 2003-2017 рр. на акваторії Тилігульського лиману всього було виявлено 41 вид риб (Снігірьов та ін. 2017). З 2017 по 2018 рр. у лимані було відмічено 19 видів риб, що належать до 14 родів та 8 родин. Як і раніше тільки 9 видів є масовими і широко поширені всією акваторією лиману. Основу сучасних уловів в Тилігульському лимані становлять атерина (до 90%) та бичкові риби. Вилов кефалі (переважно сингіля), анчоуса та глоси вкрай незначний.

Оскільки атерина є малоцінним видом та попит на неї невеликий, можливий улов її міг бути в кілька разів вище. Бички в уловах представлені переважно особинами бичка-трав'яника та, в меншій мірі, бичка чорного, бичка-кругляка і бичка-пісочника. Чисельність кругляка та пісочника в умовах підвищення солоності продовжує скорочуватися.

Згідно з численними дослідженнями (Bushuev, 2013) найбільш цінний промисловий вид – чорноморська кефаль сингіль відзначається в лимані тільки в роки його повноцінного з'єднання з морем. В умовах лиману кефаль – це однорічний промисловий фонд, який створюється щорічно шляхом запуску на нагул молоді цього виду навесні і вилову підрослої молоді в осінній період, коли кефаль прагне вийти з лиману через канал на зимівлю в море (Bushuev, 2013; Снігірьов та ін. 2017). Не виловлені особини кефалі, що залишаються в лимані, з настанням холодів повністю гинуть. Стале кефалеве господарство в лимані та щорічний видобуток цієї риби можливий тільки при наявності об'єдно-запускного каналу, що забезпечує проникнення молоді кефалі з моря та її зворотний вихід. Без постійно діючого каналу і підтримки в ньому необхідної течії води улови кефалі будуть незначні, а особини які зайшли навесні в лиман будуть гинути не маючи можливості вийти на зимівлю в море.

Сучасний стан каналу слід вважати невідповідним до вимог, які необхідні для міграцій кефалі. Уздовж каналу є ціла низка мілководних гіперсолоних озер. Восени вода в цих озерах та в мілководному каналі холодне швидше, ніж в лимані, що перешкоджає виходу кефалі в море навіть і при відкритому каналі.

Література

1. Bushuev, S.G. (Eds.) The report of the scientific research work: The regime of fishery use of the connecting channel "Tiligulskiy liman-Black Sea". – Odessa: Odessa centre YugNIRO, 2013. – 47 с.
2. Снігірьов С.М., Бушуєв С.Г., Черніков Г.Б., Ковтун О.О., Заморов В.В., Куракін О.П. Іхтіофауна Тилігульського лиману на початку XXI століття // Ukrainian Journal of Ecology. – 2017. – 7(4). – Р. 35-45.